

ТЕМА 8. МОНОПОЛЬНИЙ РИНОК

1. Особливості монопольного ринку
2. Ринкова поведінка монополіста
3. Цінова дискримінація

Особливості монопольного ринку

Загальні характеристики ринку чистої монополії

Число продавців	Один
Продукт	Унікальний
Контроль цін	Значний
Вступ/Вихід	Блокується
Нецінова конкуренція	Специфічна

Особливості монопольного ринку

Відсутність повного контролю за цінами

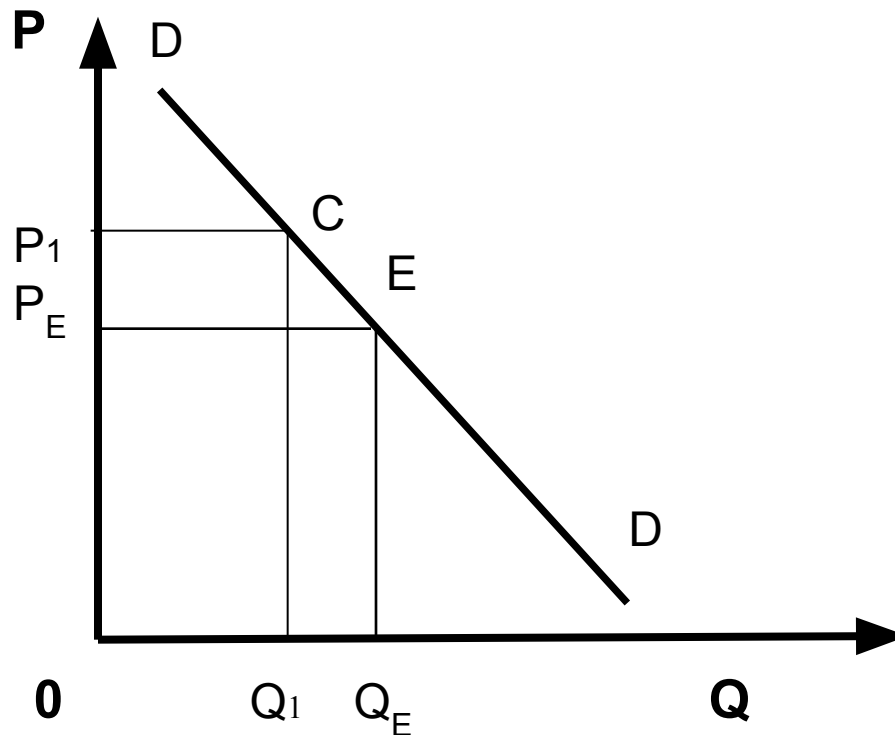

Рис Попит на продукцію монополіста

Особливості монопольного ринку

Бар'єри для вступу конкурентів у монополізовану галузь

Тип бар'єру	Причини виникнення перешкод
Економічні	Великий зростаючий ефект масштабу
Технічні	Унікальність технологій
Юридичні	Патентно-ліцензійна робота
Ринкові	Незаконні обмеження конкуренції

Особливості монопольного ринку

Показники доходу монополіста та еластичність попиту

Обсяг продукції Q	Ціна товару P	Сукупний дохід TR	Граничний дохід MR	Еластичність попиту E_D	
1	15	15	15	-	E_D > 1
3	13	39	12	7	
5	11	55	8	3	
7	9	63	4	1.67	
9	7	63	0	1	
11	5	55	-4	0.67	E_D < 1
13	3	39	-8	0.3	
15	1	15	-12	0.14	

Особливості монопольного ринку

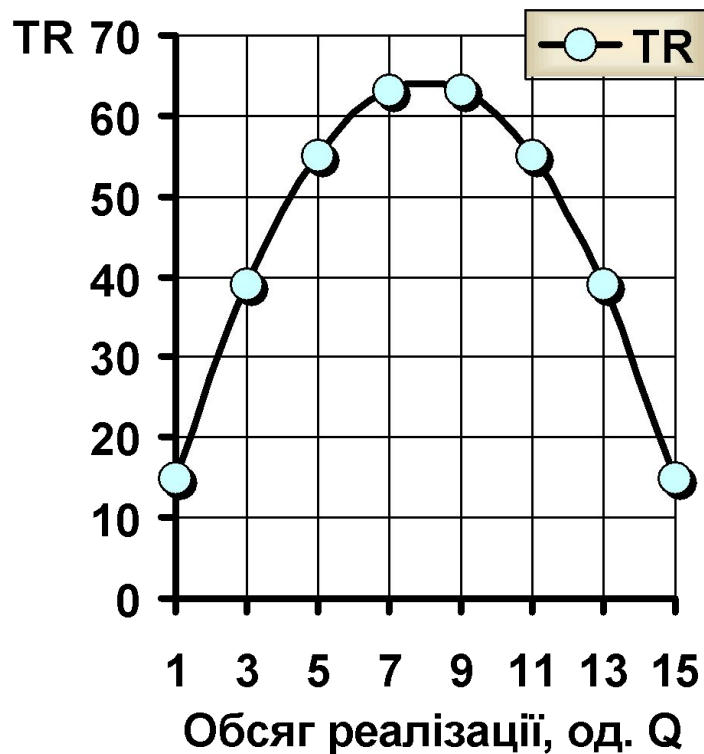

Рис. Характер зміни сукупного доходу

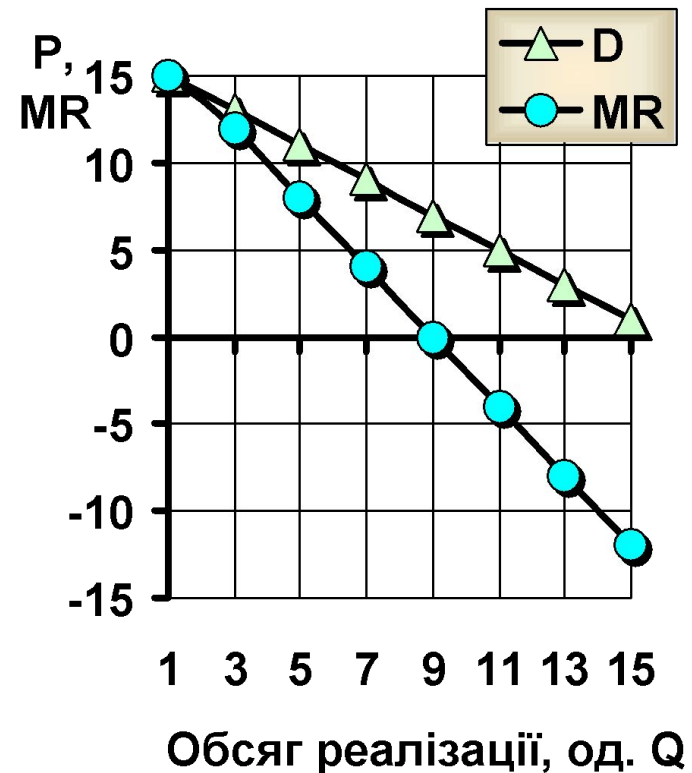
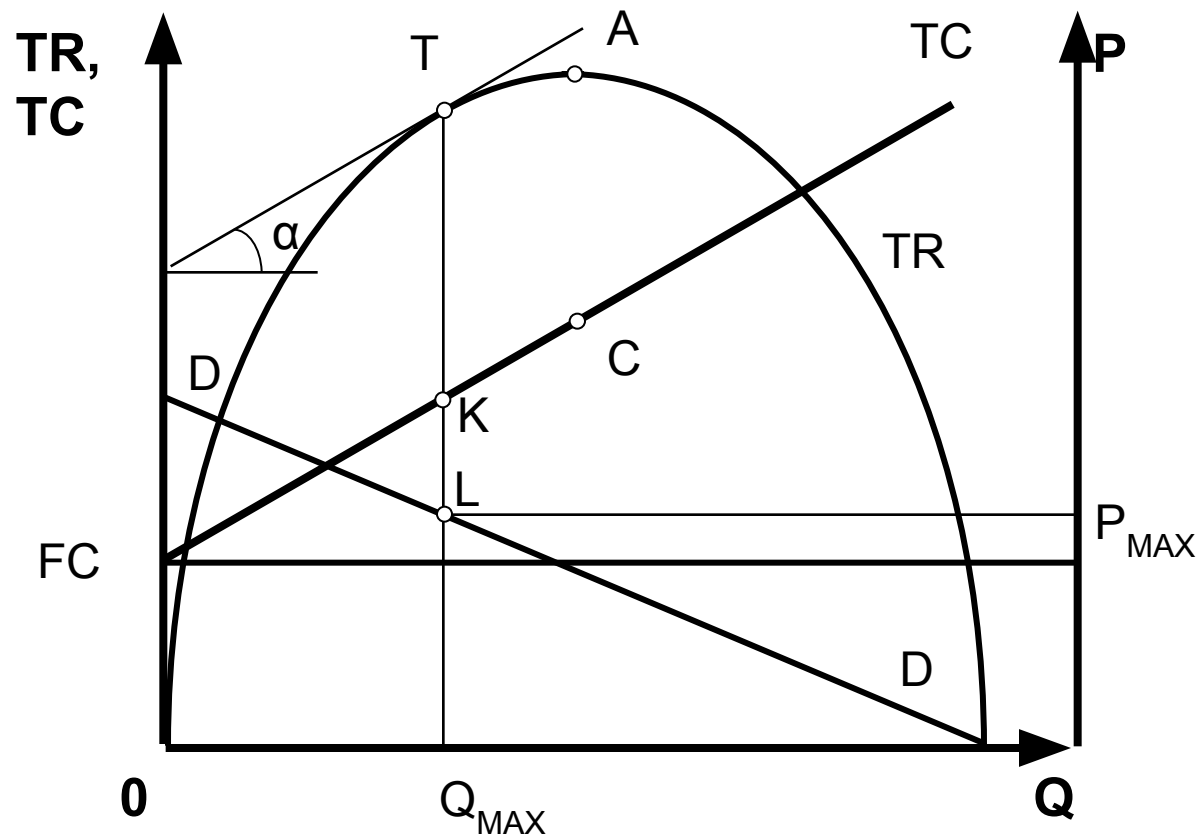

Рис. Взаємозв'язок між попитом і граничним доходом

Ринкова поведінка монополіста

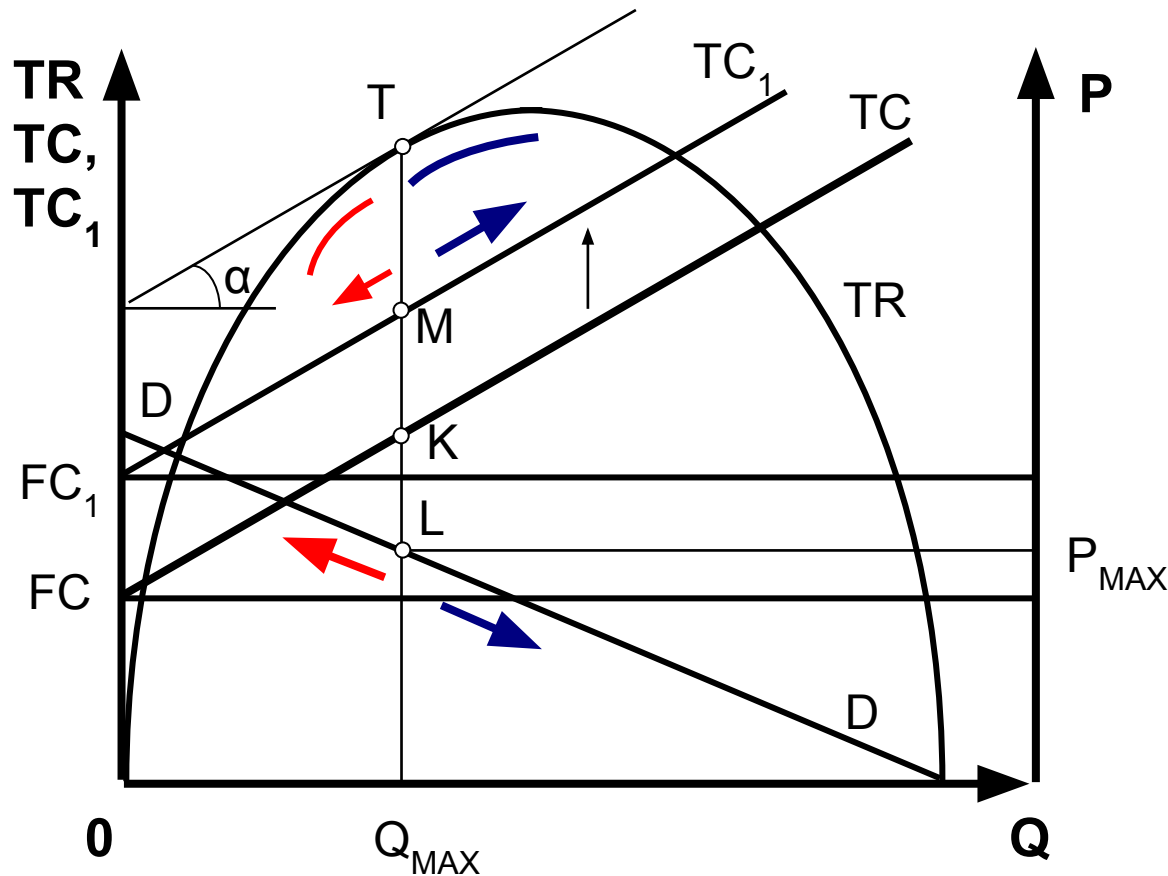
$$\pi = TR - TC$$

TK -
Максимальний
прибуток
монопольної
фірми

Рис Максимізація прибутку. Сукупний підхід

Ринкова поведінка монополіста

Вплив зміни структури витрат на політику пропозиції монополіста

$$\pi = TR - TC$$

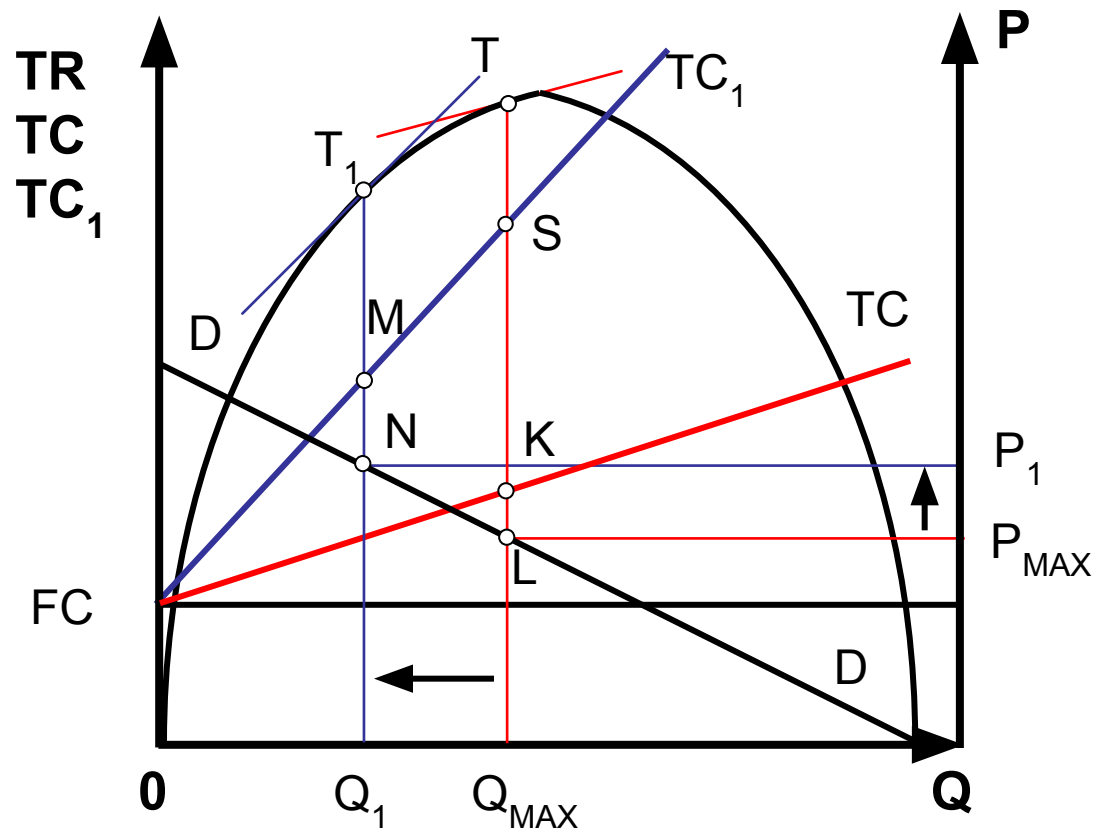
TK – прибуток до зростання постійних витрат

TM – прибуток після зростання постійних витрат

Рис. Зміна величини постійних витрат і пропозиція монополіста

Ринкова поведінка монополіста

Вплив зміни структури витрат на політику пропозиції монополіста

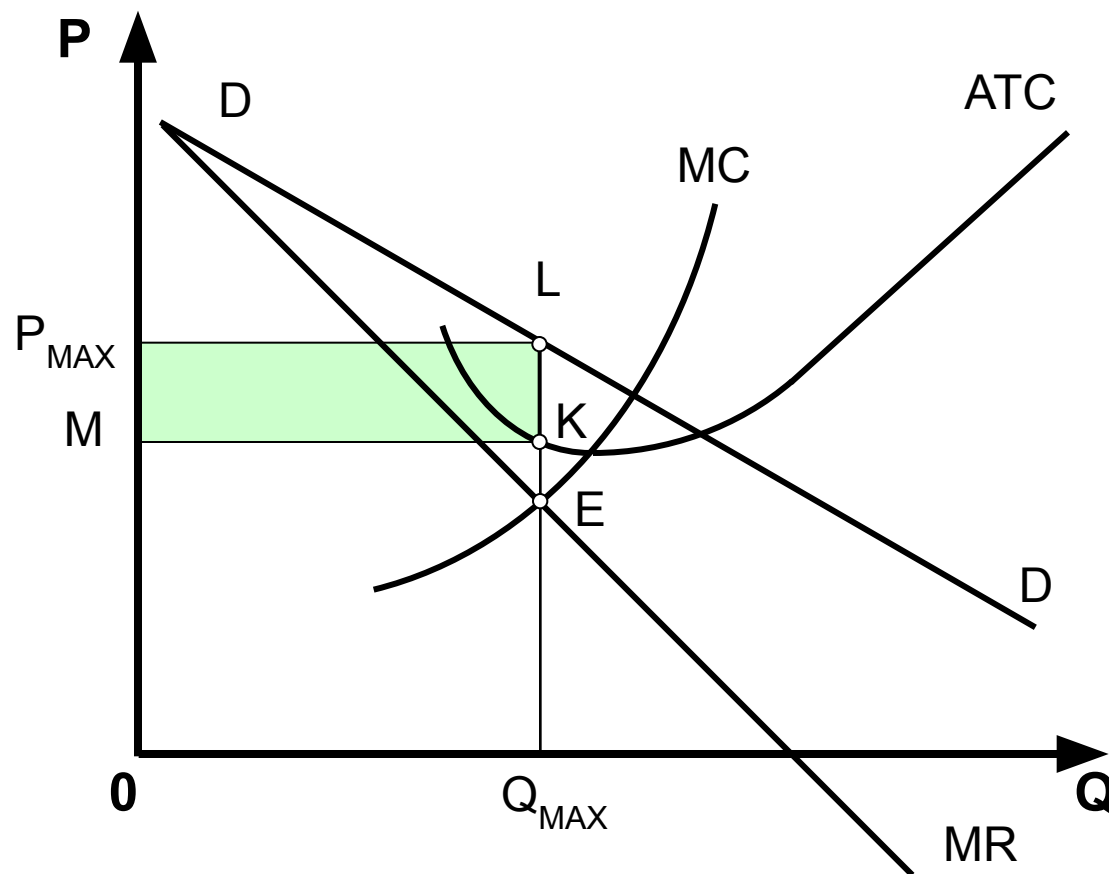
$$\pi = TR - TC$$

TK – прибуток до зростання постійних витрат

T₁M – прибуток після зростання змінних витрат та відповідного коригування політики пропозиції монополістом

Рис. Зміна величини змінних витрат і пропозиція монополіста

Ринкова поведінка монополіста

$$\pi = (P - ATC) \cdot Q$$

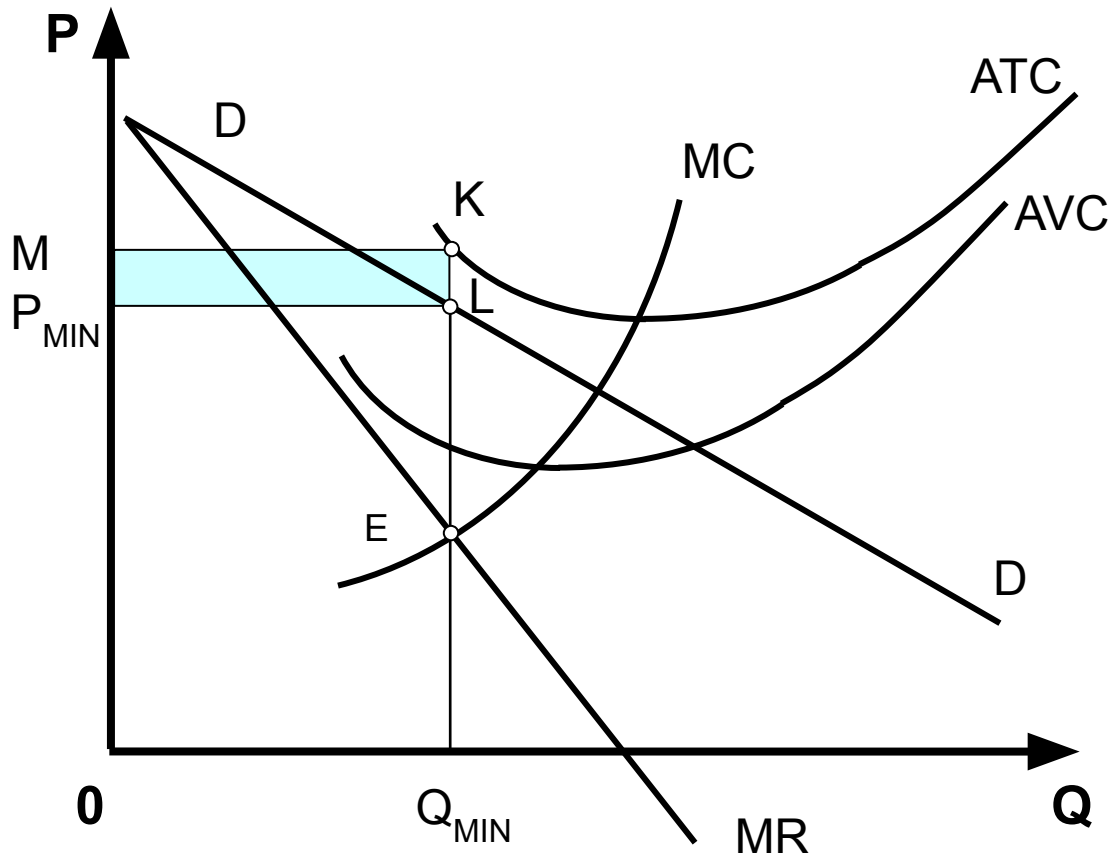
$$MC = MR$$

LK- прибуток на
одиницю продукції

LKMP_{max} -
максимально
можливий
прибуток
монопольної фірми

Рис. Максимізація прибутку. Граничний підхід

Ринкова поведінка монополіста

$$\pi = (P - ATC) \cdot Q$$

LK- збиток на
одиницю
продукції

LKMPmin -
мінімально
можливий збиток
монопольної
фірми

Рис. Мінімізація збитків. Граничний підхід

Ринкова поведінка монополіста

Особливості поведінки фірми на монопольному ринку

- підприємство не зацікавлене в отриманні максимального сукупного доходу від реалізації продукції, оскільки не отримуватиме при цьому найбільшого прибутку;
- монополіст максимізує прибуток, якщо він виробляє менше продукції з вищими витратами;
- монопольна фірма завжди діє на еластичній ділянці попиту на продукцію; вона збільшує пропозицію лише доти, доки її реалізація забезпечуватиме ріст доходу більшою мірою, ніж ріст витрат ($MC=MR$);
- ціна, яка забезпечує підприємству максимальний прибуток, може бути встановлена залежно від рівня еластичності попиту на його продукцію.

$$P = \frac{MC}{1 - 1/E_d}$$

Цінова дискримінація

**Цінова дискримінація –
встановлення різних цін на певний
товар для різних груп покупців**

Умови, що сприяють ціновій дискримінації

- Продавець здатний відокремлювати різні групи покупців з різною еластичністю попиту.
- Продавець повністю контролює виробництво та ціноутворення товару на всіх сегментах ринку.
- Покупці не мають бажання та умов перепродавати придбану продукцію іншим покупцям.

Цінова дискримінація

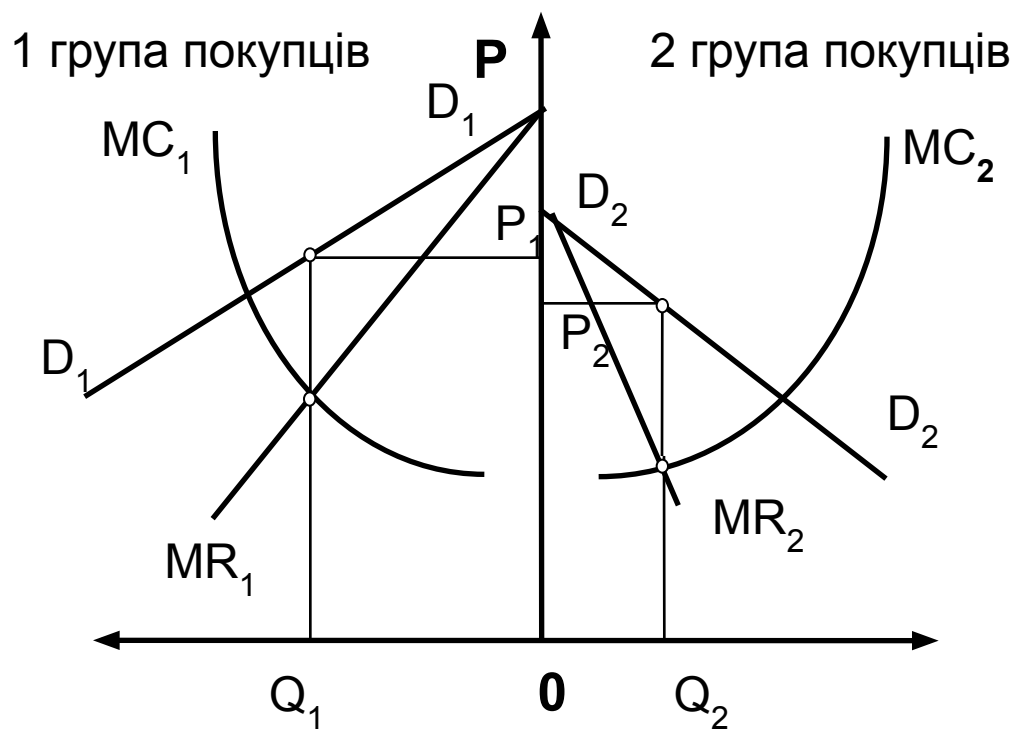

Рис. Графічна ілюстрація цінової дискримінації щодо двох груп покупців

Цінова дискримінація

Основні види цінової дискримінації

Назва	Критерій диференціації цін	Приклади
Просторова	Територіальна диференціація покупців	• Демпінгові ціни • Цінові пояси та зони • Ціни офшорних зон • Сільські та міські ціни і тарифи
Часова	Час придбання товарів або послуг	• Денні та нічні ціни • Сезонні ціни
Товарна	Мета придбання товарів або послуг	Тарифи на виробниче або споживче використання енергії
	Обсяг придбання	Оптові та роздрібні ціни і тарифи
	Якість товарів	Надбавки та знижки за якість, сортність...
	Торговельна марка	Ціни на продукцію всесвітньо відомих та невідомих фірм
Персональна	Рівень доходів покупців	Магазини для VIP клієнтів
	Статус покупця	• Знижка для постійних покупців • Знижка для першого покупця (почин) • Ціни для співробітників фірми
	Соціальний статус покупця	Ціни для дітей, студентів, дорослих і т.ін.

Поведінка конкурентного підприємства у короткому періоді часу

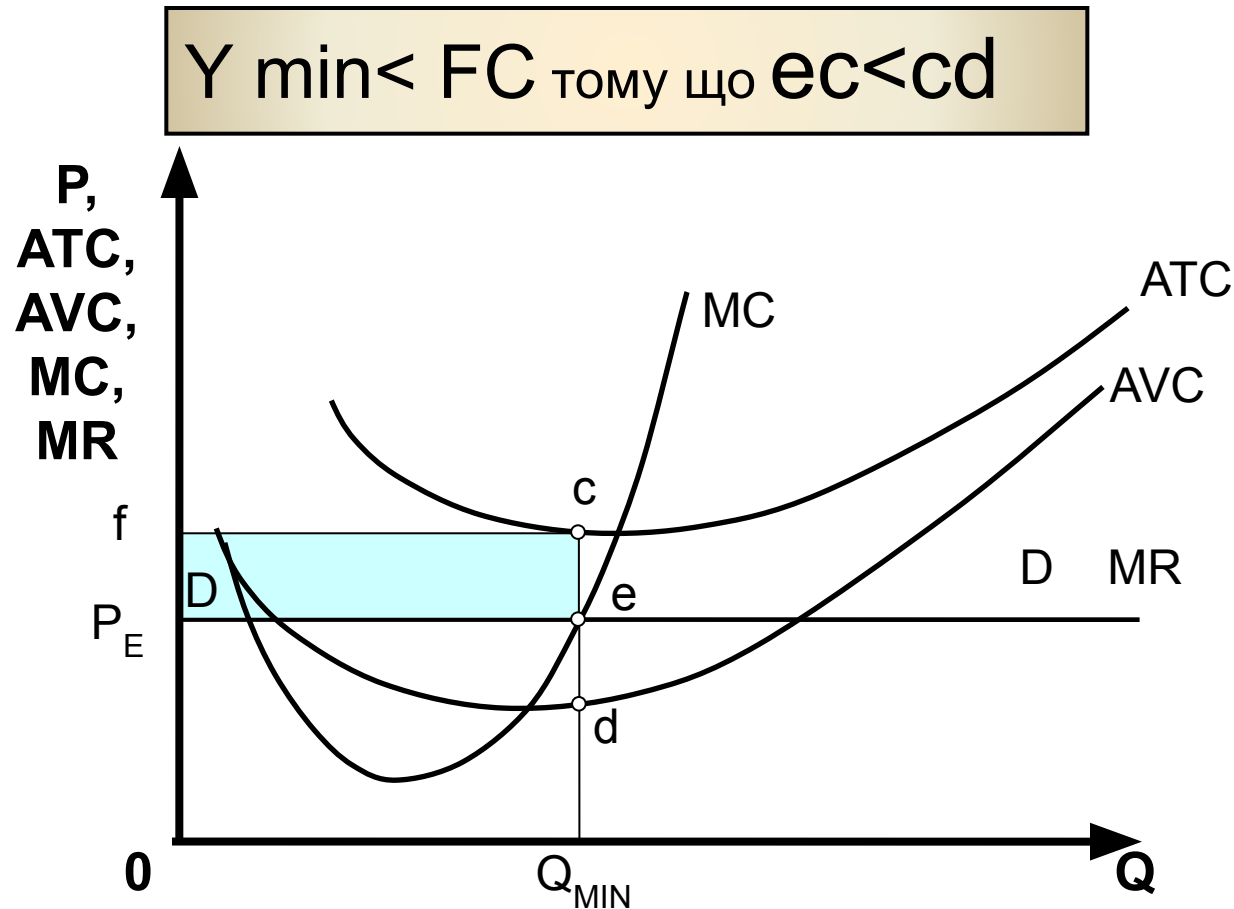

Рис. Необхідність збиткової реалізації продукції

Поведінка конкурентного підприємства у короткому періоді часу

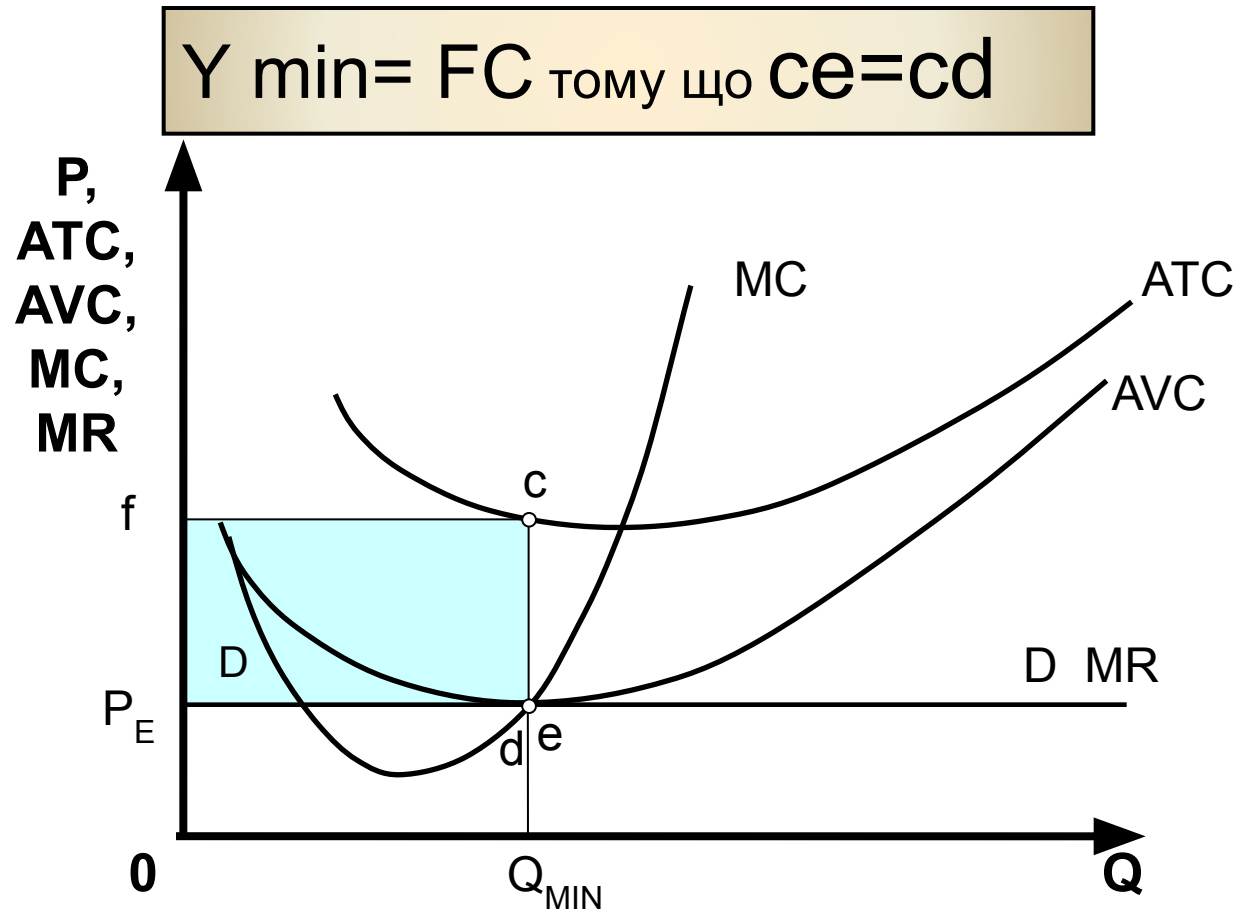

Рис. Визначення максимально припустимого розміру збитку

Поведінка конкурентного підприємства у короткому періоді часу

$Y_{\min} > FC$ тому що $ce > cd$

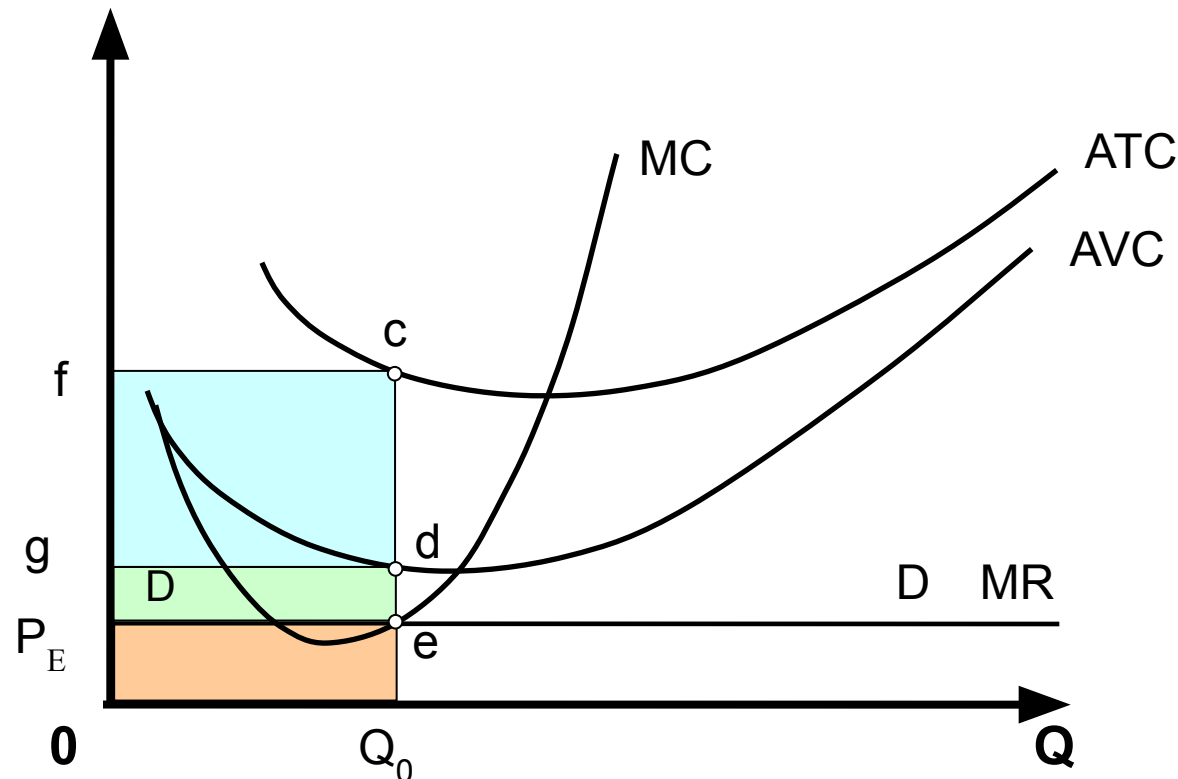

Рис. Необхідність призупинення виробництва або виходу з ринку

Поведінка конкурентного підприємства у короткому періоді часу

$$Q_S = f(P)$$

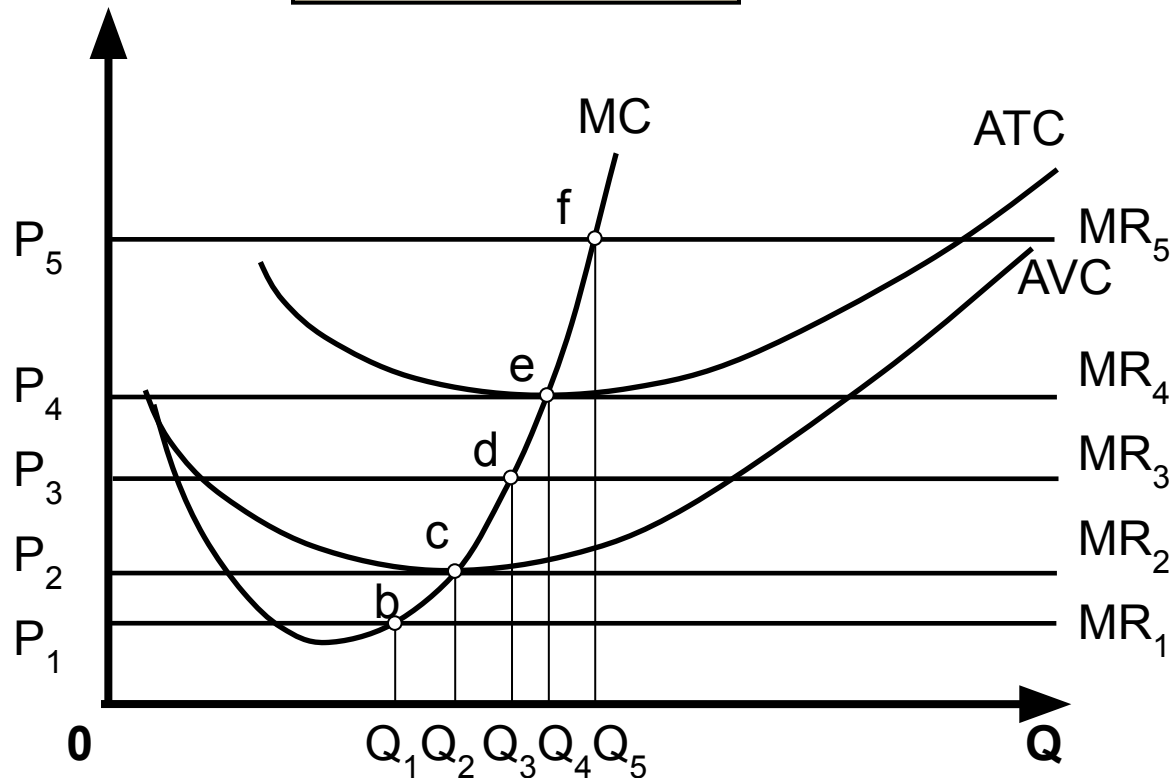

Рис. Лінія пропозиції у короткому періоді

Ринок досконалої конкуренції у довготривалому періоді часу

$$P_e = ATC = MC = MR = AR$$

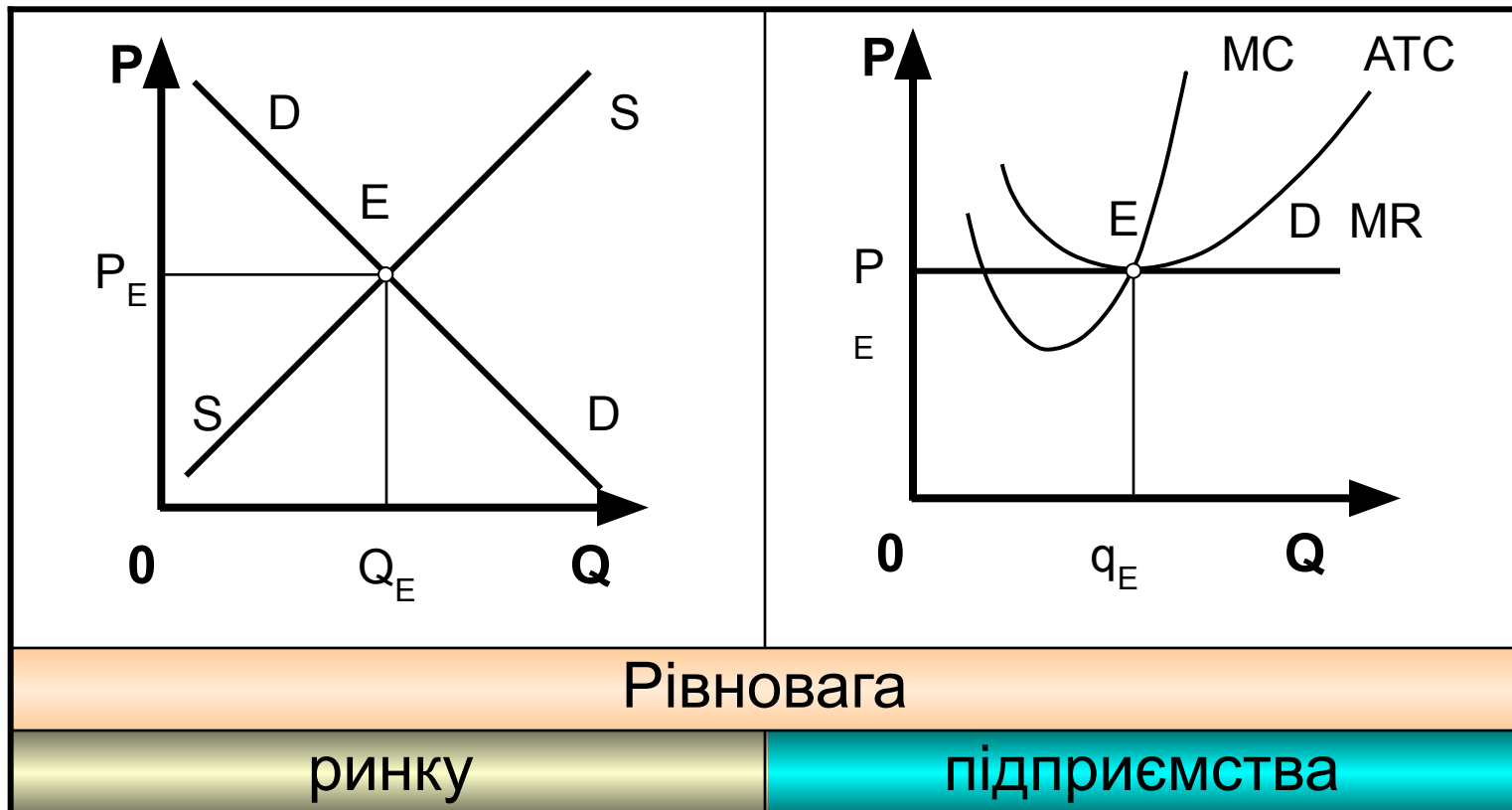

Рис. Рівновага у довгостроковому періоді

Ринок досконалої конкуренції у довготривалому періоді часу

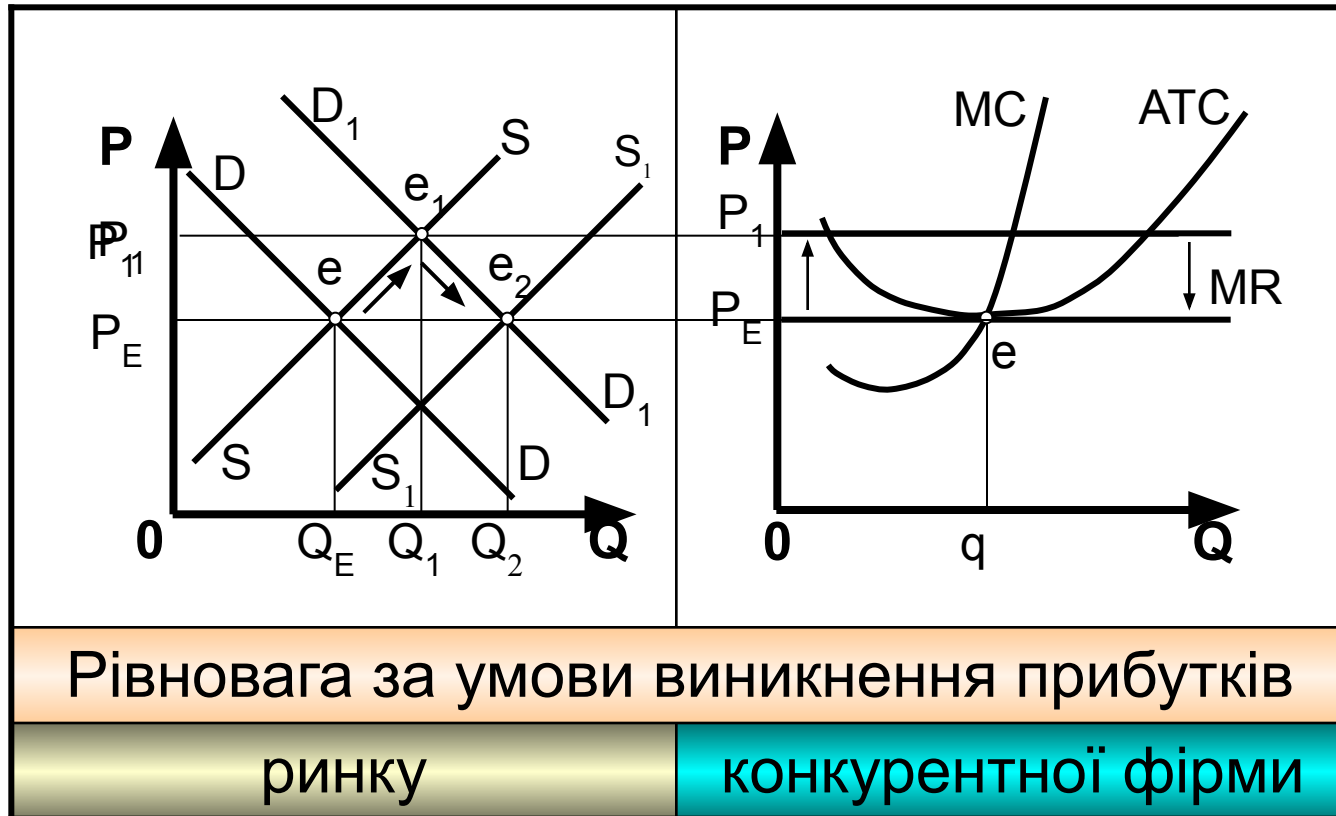

Рис. Відновлювання рівноваги за рахунок вільного вступу до ринку

Ринок досконалої конкуренції у довготривалому періоді часу

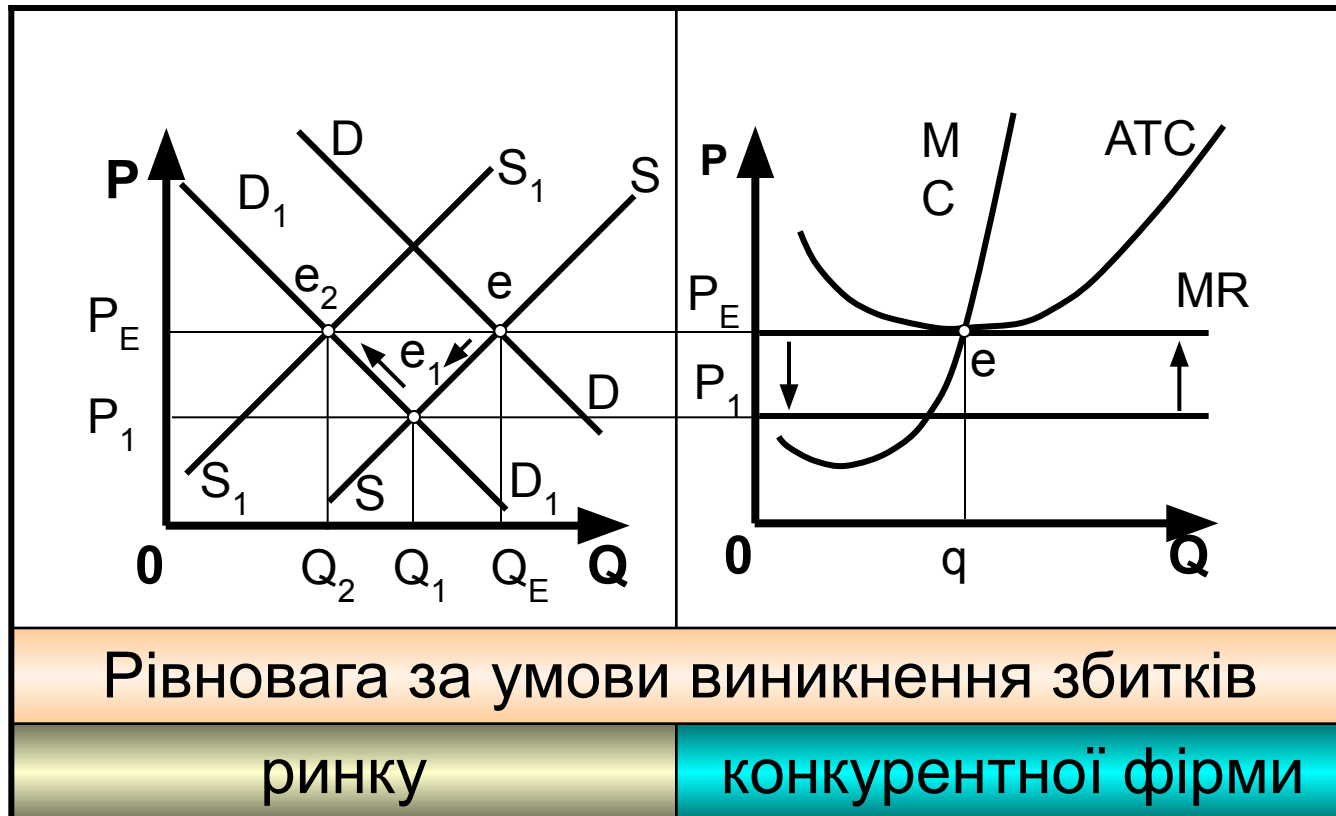

Рис. Відновлювання рівноваги за рахунок вільного виходу з ринку

Ринок досконалої конкуренції у довготривалому періоді часу

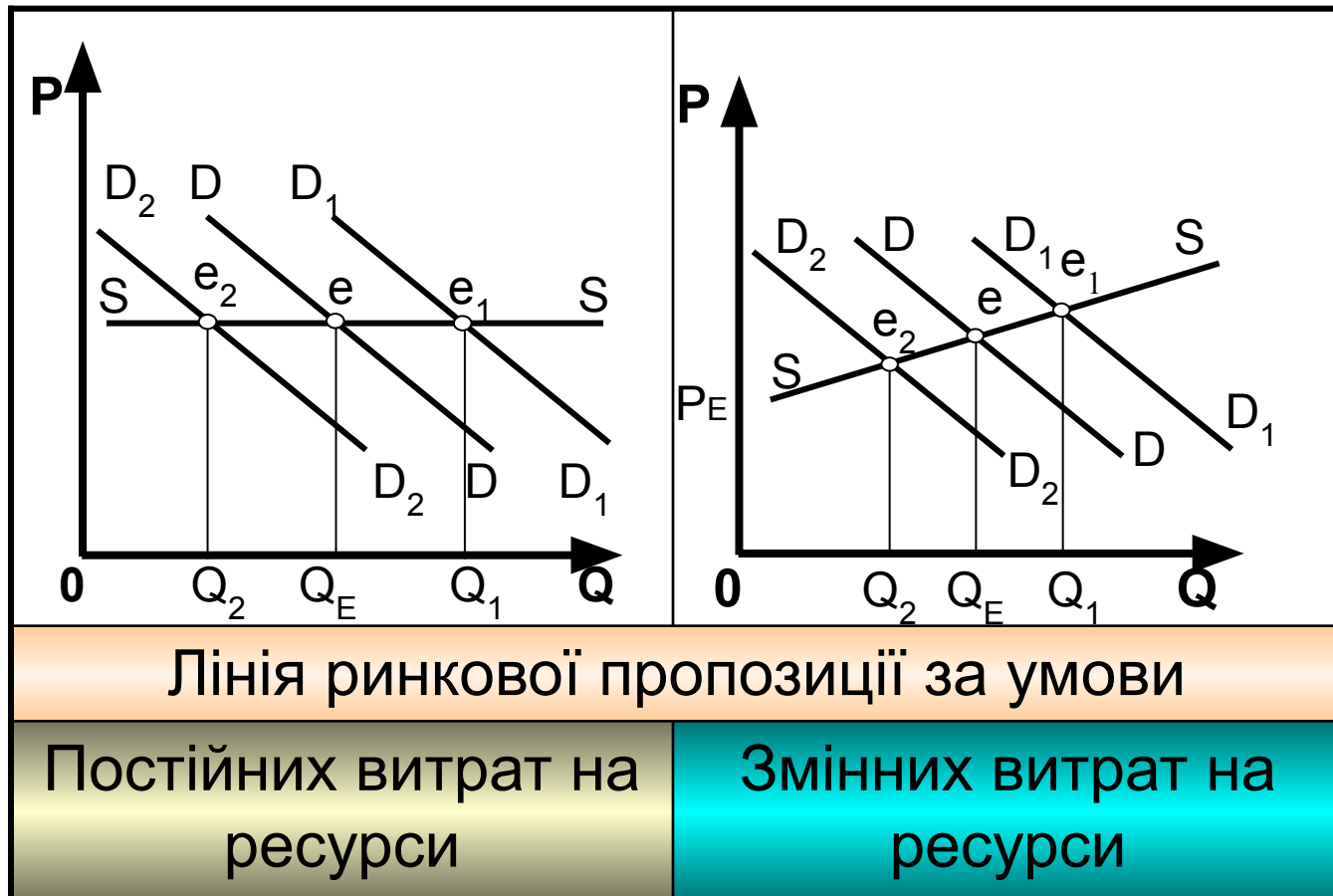

Рис. Галузева пропозиція товару

Ринок досконалої конкуренції у довготривалому періоді часу

Умови довгострокової рівноваги

$$P = ATC = MC = MR = AR$$

Умова оптимального функціонування підприємств

$$P = ATC$$

Умова найкращого розподілу ресурсів в галузі

$$P = MC$$

ТЕМА 8. МОНОПОЛЬНИЙ РИНОК

Дякую за увагу

